

# YAPAY ZEKA VE GÖSTERGEBİLİM: KİTAP KAPAĞI TASARIMLARI ÜZERİNE BİR DURUM ÇALIŞMASI

*Artificial Intelligence and Semiotics: A Case Study On Book  
Cover Designs*

Orhun TÜRKER<sup>1</sup>

## ÖZ

Göstergebilim, göstergelerin yüzeydeki anlamlarının ötesine geçerek derin yapıdaki anlamlarını inceleyen bir bilim dalıdır. Göstergebilimin günümüzde uygulandığı pek çok alan olmakla birlikte, kitlesel iletişimi sağlayan yüzeyler üzerinde de incelendiği görülmektedir. Kitap kapaklarının da tek taraflı iletişimde kullanılan en yaygın tasarım yüzeylerinden biri olduğu söylenebilir. Bu çalışmada son 10 yılda en çok satın alınan dört kitabın kapaklarında bulunan tasarım öğeleri üzerinden göstergebilimsel analiz ve anlamsal çıkarımlar yapılması hedeflenmiştir. Ancak bu sürecin yazar tarafından doğrudan değil, yazar kontrolünde günümüzde en çok tercih edilen yapay zeka araçlarından biri olan ChatGPT-4o tarafından yapılması sağlanmıştır. Bu sürece yazar tarafından Pierre Guiraud'ın Göstergebilim ve Roland Barthes'ın Göstergebilimsel Serüven kitapları ile temelden eğitilen bir GPT oluşturulmasıyla başlanmıştır. Eğitilen GPT'den kitap kapaklarını göstergebilimsel olarak analiz etmesi istenmiş, ancak söz konusu kitaplar ile ilgili hiçbir ön bilgi verilmemiştir. GPT, teorik bilgiler ışığında gösterge tabloları oluşturarak her bir kitabı kendi bağlamında anlamlı bir şekilde analiz etmeyi başarmıştır. Ayrıca büyük dil modelinin metin içerisinde çıkarımlar yaparak görsel-metin ve anlam üçgeninde farklı bağlantılar kurduğu da dikkat çekici sonuçlardan biridir. ChatGPT-4o'nun ulusal ve uluslararası literatürde bu amaçla daha önce hiç kullanılmadığı göz önünde bulundurulduğunda, ilk kez gerçekleştirilen bu çalışmanın yapay zekanın ve büyük dil modellerinin potansiyeli ve geleceği hakkında pek çok önemli noktayı aydınlatmış olduğunu düşünülmemektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Yapay zeka, büyük dil modeli, ChatGPT-4o, göstergebilim, tasarım.

## ABSTRACT

Semiotics is a branch of science that goes beyond the surface meanings of signs and examines their deeper meanings. Although there are many areas where semiotics is applied today, it is also seen that it is examined on the surfaces that provide mass communication. It can be said that book covers are one of the most common design surfaces used in unilateral communication. In this research, it is aimed to make semiotic analysis and semantic inferences through the design elements on the covers of the four most purchased books in the last 10 years. However, this process was not carried out directly by the author, but by ChatGPT-4o, one of the most preferred artificial intelligence tools today, under the control of the author. This process started with the creation of a GPT that was trained by the author with Pierre Guiraud's Semiotics and Roland Barthes' Semiotic Journey books. The trained SIT was asked to analyze the book covers semiotically, but was not given any prior information about the books in question. The GPT was able to analyze each book in its own context in a meaningful way by creating semiotic tables in the light of theoretical knowledge. In addition, it is one of the remarkable results that the big language model makes inferences in the text and establishes different connections in the visual-text and meaning triangle. Considering that ChatGPT-4o has never been used for this purpose before in the national and international literature, it is the first time that ChatGPT-4o has been used for this purpose.

**Keywords:** Artificial intelligence, large language model, ChatGPT-4o, semiotics, design.

1. ORCID: 0000-0001-5106-570X

1. Doç., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, orhun.turker@ibu.edu.tr

## EXTENDED ABSTRACT

Semiotics is a discipline that delves beyond the surface meanings of signs to uncover their deeper significances. This field has broad applications, particularly in areas involving mass communication. Book covers, as prevalent design surfaces used in unilateral communication, serve as a rich canvas for semiotic analysis. This study aims to conduct semiotic analyses and derive semantic inferences from the design elements of the covers of four best-selling books from the past decade. Unlike traditional methods, this analysis was performed by ChatGPT-4o, an AI model trained by the author using foundational texts in semiotics by Pierre Guiraud and Roland Barthes. Without prior information about the books, the AI successfully created semiotic tables and analyzed each book meaningfully within its context. Given the novel application of ChatGPT-4o in this manner, the study sheds light on the potential and future of AI and large language models in semiotic analysis.

Semiotics explores the deeper meanings of signs beyond their superficial representations. It examines elements used in communication, applying this analysis to various visual and auditory phenomena. From printed images to digital media, semiotics can uncover hidden messages. This research extends this approach to book covers, crucial in conveying messages to a wide audience. The study focuses on analyzing the semiotic elements of book covers using AI, specifically ChatGPT-4o, trained with seminal semiotic texts. This AI-driven analysis offers a fresh perspective, highlighting the evolving capabilities of artificial intelligence in the humanities.

The study employs a qualitative research method, specifically a case study approach, to analyze the book covers. ChatGPT-4o was trained with key texts by Guiraud and Barthes, providing a robust theoretical foundation for the AI's analysis. This customized GPT model was tasked with analyzing the covers without any additional contextual information about the books. The research utilized book covers from Turkey's most visited online bookstore, ensuring a diverse and representative sample. The analysis focused on various design elements, including typography, color, and imagery, interpreting their semiotic significance. The AI's analyses revealed deep connections between the visual elements of the book covers and their underlying themes. For example, the cover of "1984" uses stark contrasts and motifs to symbolize surveillance and control, reflecting the novel's dystopian themes. "Satranç" (Chess) incorporates imagery of a chessboard and a ship to symbolize strategic thinking and psychological turmoil. "Kırmızı Pazartesi" (Chronicle of a Death Foretold) uses vivid colors and symbolic figures to convey themes of fate and societal norms. "Otomatik Portakal" (A Clockwork Orange) employs a mechanized human face and vibrant colors to reflect the novel's exploration of free will and societal control. These analyses demonstrate the AI's ability to perform complex semiotic interpretations, linking visual design to narrative content effectively.

This study demonstrates the potential of AI in conducting semiotic analysis, traditionally a human domain. ChatGPT-4o's ability to analyze book covers semiotically, without prior context, indicates a significant advancement in AI capabilities. The AI's performance suggests that, with proper training, large language models can effectively contribute to humanities research, offering new insights and enhancing traditional analytical methods.

The research highlights the promising role of AI in semiotics and design analysis. ChatGPT-4o's successful application in this study underscores the potential for AI to aid in interpreting complex visual and textual relationships. Future research could explore larger datasets and diverse design surfaces, further expanding the scope of AI applications in the humanities. This pioneering study opens new avenues for integrating AI into semiotic analysis, providing a foundation for future interdisciplinary research.

## GİRİŞ

Göstergelerin sahip olduğu anlamların ötesinde, daha derin anlamlarını inceleyen ve anlam çıkaran bilim dalına göstergebilim denilmektedir (Demir vd, 2022, s.1). Göstergebilim, iletişim amacıyla kullanılan tüm unsurların detaylı bir şekilde incelenmesi olarak da tanımlanabilir (Rıfat, 2009, s. 74) Göstergebilimsel analiz veya çözümleme, görsel veya işitsel olarak üzerine yorum yapılabilecek neredeyse tüm olgularda uygulanabilen bir yöntemdir. Öyle ki pek çok akademisyene göre göstergebilimi mananın eklemeli biçimi olarak tanımlamıştır (Ardıç-Çobaner, 2013, Guiraud, 1994, Berkeley, 2012). Çevremizde gördüğümüz hemen hemen her basılı veya dijital imgede de bu yöntem kullanılabilir. Resim, fotoğraf, afiş ve heykeller başta olmak üzere gündelik hayatımızda karşılaştığımız pek çok olguda bu yöntem tercih edilmektedir (Gürbüz ve Arslan, 2024, s. 5). Göstergebilim, göstergebilimciler tarafından anlamlı bir şekilde çözümlenir ve böylelikle gizlenen veya örtülen ifadeler ortaya çıkarılır. Çevremizde gördüğümüz her şey bir mesaj taşımaktadır. Bu mesajlar kimi zaman doğrudan, kimi zaman örtülü bir şekilde sunulmaktadır. Mesajın altında yatan anlamları çözümlenmek ise göstergebilimcilerin çalışma alanına girmektedir. Göstergebilimciler, göstergeleri oluşturan gösteren ve gösterilenlerin anlamlarını analiz etme sürecinde göstergenin kendisinden bağımsız olarak arka planda pek çok farklı değişken hakkında bilgi sahibi olması ve bunu analiz edilen unsurla ilişkilendirebilmesi gerekmektedir. Bu süreç, içerisinde sosyoloji, psikoloji ve dilbilim gibi pek çok temel alanını barındıran karmaşık bir süreçtir. Birbirinden farklı görünen ancak anlamlı bir çözümleme için birbirine ihtiyaç duyan bu temel alanlar aslında kültürel derin bir mirasa sahip süreçleri paydaşlarıdır. Bu noktada, analiz edilmek istenen gösterge ne olursa olsun, göstergebilimcilerin bilgi birikimi ve alandaki deneyimi son derece önemlidir.

Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde, göstergenin ne olduğu fark etmeksizin analiz süreçlerinin profesyonel göstergebilimciler, akademisyenler veya araştırmacılar tarafından yürütüldüğü görülmüştür. Ancak bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak gösterge analizi yazar tarafından eğitilen bir yapay zeka modeline yaptırılmıştır. Bilindiği üzere yapay zeka son yıllarda hiç olmadığı kadar adından bahsettirmekte ve her geçen gün yeni bir özelliği ile dikkat çekmektedir. Yapay zeka teknolojilerinin içerisinde yer alan makine öğrenmesi ve derin öğrenme kavramları da bu alanda yapılan çalışmaların temelini oluşturmaktadır. Yapay zeka uygulamaları günümüzde eğitim, spor ve sağlık gibi çok temel alanlarda kullanılan yardımcı araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araçlar sayesinde gündelik hayatta daha uzun sürede yapılabilecek veya daha çok dikkat isteyen çalışmaları daha kısa bir sürede rahatlıkla tamamlanabilmektedir. Ancak yapay zeka sadece hayatı kolaylaştırmak için değil, dil becerileri sayesinde hayatımızda var olan olguları anlamlandırmakta da kullanılabilir bir teknoloji olarak da görülebilir.

Yapay zeka teknolojisi, daha önce de bahsedilen derin öğrenme ve makine öğrenimi kavramları sayesinde neredeyse bir insan gibi tepki verebilmekte ve cümle kurabilmektedir. Bu gelişim evresi, bu konuda çalışan araştırmacılar için “öngörülebilir” olarak düşünülse de yapay zeka kavramını ilk kez 1950’de kullanan matematikçi Alan Turing için bir soru işaretiydi ve makine öğrenimi, yapay zeka veya büyük dil modelleri gibi kavramların popülerleşmesi için 70 yıla ihtiyaç olacaktı. Alan Turing’in makinenin düşünebilir olup olmadığını Mind adlı felsefe dergisinde yaptığı yayında sorguladığı dönemlerde yapay zeka kavramı daha önce hiç tartışılmamıştı. Günümüzde ise yapay zeka ile gerçekleştirilen sohbetler neredeyse insansı ve organik bir şekilde gerçekleşmektedir. Geline bu süreçte pek çok farklı etken olmasıyla birlikte, en önemli etkenin insanlığın oluşturduğu veri tabanı olduğu düşünülmektedir. Yapay zekanın hiçbir şeyi kendiliğinden yapabilecek bir kapasiteye sahip olmadığı bilinmektedir. Şimdilik, çok büyük oranda bir kontrolörün yönlendirmesine, ve üzerine çalışacağı veri setlerine ihtiyaç duymaktadır. Ancak yapay zeka teknolojisi, onlarca yıldır insanlık tarafından oluşturulan veri tabanı ve yazılımcıların bu veri tabanıyla yapay zekayı eğitmesi sonrasında pek çok farklı konuda pek çok farklı içeriği anlamlandırabilmekte ve ilişkilendirebilmektedir.

Bu araştırmanın da üzerinde durduğu konu, kitap kapakları gibi geniş kitlelere mesaj aktarımı yapabilen bir tasarım yüzeyi üzerinde yapay zeka tarafından yapılacak olan göstergebilim analizidir. Bu süreçte ChatGPT-4o, Pierre Guiraud’ın Göstergebilim ve Roland Barthes’ın Göstergebilimsel Serüven kitapları ile eğitilmiş ve kendisine iletilen kitap kapağı görsellerini bir göstergebilim uzmanı gibi yanıtlaması istenmiştir. Yapay zeka teknolojisinin geldiği son nokta olarak bilinen 4o versiyonu, sadece kitap kapakları üzerindeki unsurları incelememiş, unsurları kitabın içeriği ile bağ kurarak analiz etmiş, sahip olduğu veri tabanı ve dil becerileri sayesinde anlamlı çıkarımlar yapmayı başarmıştır.

## 1.Yapay Zeka

Yapay zeka, güzel sanatlardan tıp alanına kadar çok geniş bir çerçevede kendini gösteren ve bir çok bilim insanının “içerisinde olmak istenilen alan” olarak tanımladığı teknolojik bir kavramdır (Akyol ve Özkan, 2023, s. 2). Bu kavramın son yıllarda etkisini ve bilinirliğini artırması sonucunda evrensel bir alan olduğu kabul edilmiştir (Russel ve Norvig, 2010, s. 1). Bu evrensel alan kendinden sadece teknolojik bağlamda değil, pek çok farklı alt kategoride de bahsettirmektedir. Her ne kadar birçok alanı temelden etkilemiş olsa da yapay zeka için günümüzde tek bir tanımda uzlaşmak mümkün olmamış, en basit ve ortak nokta olarak insan zekasını taklit eden makineler olarak ifade edilmiştir (Akyol ve Özkan, 2023, s. 3).

Yapay zeka günümüzde hemen hemen her alanda kullanılan ve her alanın ihtiyacına göre özelleştirilmiş bir teknoloji olmuştur. Daha önceden de bahsedildiği gibi güzel sanatlardan tıp alanına, mühendislikten edebiyat alanına kadar pek çok farklı alanda kullanılmakta ve farklı kullanım alanlarının oluştuğu da görülmektedir. Grafik tasarım, moda, mimarlık, endüstri tasarımı, web tasarımı ve oyun tasarımı gibi güzel sanatları ilgilendiren alanlarda da büyük yeniliklerin önünü açtığı bilinmektedir. Örneğin, Looka ve Tailor Brands gibi yapay zeka araçları günümüzde grafik tasarım ve marka yaratım süreçlerinde kullanıcılara destek sağlamakta, Heuritech gibi yapay zeka destekli platformlar moda tasarımı süreçlerinde etkili bir araç olarak kullanılmaktadır. Hatta yapay zekanın Creative Cloud platformundaki neredeyse tüm uygulamalara entegre bir şekilde çalışacağına da planlandığı bilinmektedir. Autodesk’in Generative Design aracı mimarlık alanında, SolidWorks gibi uzun zamandır sektörde kullanılan yazılımlara gelen yapay zeka desteği mühendislik alanında, Wix ADI yazılımı websitesi tasarım alanında ve No Man's Sky gibi dünyaca ünlü oyunlara entegre edilen yapay zeka algoritmaları oyunculuk alanında yapay zekanın farklı alanlarda kullanımına örnek olarak gösterilebilir. Tüm bu alanlarda yapay zeka teknolojilerinin firmalar tarafından geliştirildiği veya kullanıcıların açık kaynak kodlar ve API’lar ile kendilerinin geliştirdikleri derin öğrenme modellerinin ürünleri olduğu görülmektedir.

### 1.1.Büyük Dil Modelleri

Yapay zeka temelli uygulamalar hemen hemen her sektörde kullanılmaktadır. Bu, sadece teknolojik bir gelişme olmayıp hayatın her alanında sürece dahil olma becerisini göstermiştir. Özellikle sahip olduğu dil becerileri sayesinde sohbet robotları ön plana çıkmaktadır (Batok, 2020). Sohbet robotlarının ön plana çıkmasındaki en büyük sebeplerden birinin ise derin öğrenme sayesinde geliştirilen büyük dil modelleri olduğu söylenebilir. Büyük dil modelleri (BDM), doğal dil işleme (NLP) alanında, büyük miktarda metin verisi üzerinde yazılımcılar tarafından eğitilmiş ve karmaşık dil görevlerini yerine getirebilen derin öğrenme modelleridir. Bu modeller, dilin çeşitli özelliklerini öğrenmek ve anlamak için milyarlarca kelime ve cümle ile eğitilirler (Devlin vd. 2019, s. 22). BDM’ler, insan dilinin geniş kapsamlı yapılarını ve örüntülerini yakalayarak metin üretme, çeviri yapma, özetleme, soru yanıtlama gibi çeşitli dil görevlerini gerçekleştirebilirler (Radford vd. 2019, s. 41). Dil modelleri genel anlamda trilyonlarca kelime içeren büyük metin kümeleri ile eğitilerek dilin çeşitli örüntülerini de kapsayan bir sürece tabi tutulurlar. Bu süreçte derin öğrenme teknikleri kullanılır ve özellikle “Transformer” mimarisi gibi sinir ağı mimarileri sayesinde dilin karmaşık yapılarını analiz edebilir ve analiz edebilirler. Böylece kelimelerin bağlamsal anlamları arasında ilişki kurabilir ve paragrafların tüm bağlamlarını dikkate alarak anlam çıkarabilirler (URL 1).

Günümüzde en geniş veri setleriyle eğitilmiş ve dolayısıyla en doğru sonuçları veren iki büyük dil modeli bulunmaktadır. Bu modellerden biri BERT, diğeri ise GPT’dir. Bu araştırma ise yaklaşık 200 milyar kelime seti ve parametreyle günümüzde en sık kullanılan GPT kullanılmıştır. ChatGPT herkesin kullanımına açıldığı günden bugüne kullanıcılarını yetenekleriyle şaşırtmıştır (Topsakal ve Topsakal, 2022, s. 2). Kullanıcı tarafından verilen kısa talimatlar doğrultusunda çeşitli problemleri çözebilmekte ve özgün sayılabilecek insanı içerikler oluşturabilmektedir. Hatta detaylı bir açıklama yapıldığında yazılımlara kod yazabildiği, hata noktalarını tespit edebildiği ve temel düzeyde pek çok pratiği gerçekleştirebildiği görülmektedir. Sahip olduğu milyarlarca veri seti ve kelime hazinesi bu modelin kendini ustaca ifade etmesini sağlamaktadır.

Bu çalışmada da yapay zekanın görsel unsurlar üzerinde yorum yapması ve içerikler bağlamında anlamlı ilişkiler kurması sağlanmıştır. Ancak daha önce de belirtildiği gibi bu süreç yapay zekanın sahip olduğu becerilerin yanı sıra, yazar tarafından bilinçli olarak seçilen ve yapay zekanın kriter olarak kullanılabileceği bazı eğitim materyallerinin katkısıyla gerçekleşmiştir. Kısacası yapay zekanın, yazar tarafından istendik bir şekilde eğitilmesi hedeflenmiştir.



## 1.2. Bir Tasarım Yüzeyi Olarak Kitap Kapakları

Kitap kapağı, bir eserin özünü yansıtan, hedef kitleyle etkili bir iletişim kurmayı sağlayan ve sanatsal açıdan yaratıcı bir kaliteyi temsil eden önemli bir unsurdur (Erden, 2023, 5). Kitap kapakları, diğer grafik ürünlerde olduğu gibi, içerdikleri resim, başlık, yazar adı, şirket logosu, grafik öğeler ve metin gibi bileşenlerle dikkat çekici ve ilgi çekici hale getirilebilir. Kitaplar, bu unsurlar sayesinde kitaplar kendilerini tanıtır (Manguel, 2022, s. 51). Kitap kapağı, kitabın okuyuculara görsel olarak tanıtımını yapan ilk unsurdur. Okuyucuların kitapla ilk kez karşılaşmasını sağlayan ve onları buluşturan araç olarak, kapağın bu tanıtımda önemli bir rolü vardır. Dolayısıyla, kapak okuyucunun kitabı tanımasında yardımcı olan ilk öğelerden biridir (Günay, 2008, s. 8). Kitap kapakları farklı teknik veya ebatlarda okuyucuların karşısına çıkabilir. Bazı kitap kapaklarında sadece tipografik düzenlemeler yer alırken, bazılarında ise resimlemelerle kitabın iç dünyası hakkında ipuçları verilebilmektedir. Bu ipuçları okuyucu için önemli mesajlar içeren gizli veya örtük anlamlar barındırabilir. Bu noktada bu tasarım yüzeylerindeki her bir unsur gösterge olarak ele alınmaktadır.

## 1.3. Gösterge, Gösteren ve Gösterilen

Göstergeler tek veya çift yönlü iletişim kurma amacıyla insanların çabasıyla üretilmiş unsurlardır (Demir vd, 2022, s. 4). Bu sayede bir duygu, ürün veya fikir insanlara ve dolayısıyla topluma aktarılmaktadır. İletişim bağlamında düşünüldüğünde göstergelerin yerinin önemli olduğunu söylemek gerekir. Çünkü toplumun yapısına dair pek çok bilgiyi göstergelerden elde etmek mümkündür. Ancak bu sürecin doğru bir şekilde yorumlanması ve doğru alanlarda kullanılması gerekmektedir (Günay, 2012, s. 11). Günümüzde insanlar yoğun görsel iletilere maruz kalmaktadırlar. Bu bağlamda görsel iletilerin taşıdıkları anlamların çözümlenmesinde “göstergebilim” en uygun yaklaşım olarak görülmektedir (Demir vd, 2022, s. 11). Göstergeler Saussure’a göre gösteren ve gösterilen olarak iki rol üstlenmiş ve gösterileni gerçek mesaj olarak açıklamıştır (Sığırcı, 2016, s. 52).

Gösteren unsurların algıyı yaratan imge olarak tanımlandığı görülmektedir. Kitap kapakları ele alındığı bu unsurlar logo, metinler ve görseller olarak örneklendirilebilir. Gösterilenler ise coğrafya, kültür ve dil değişkenlerine göre anlam olarak farklılık gösterebilirler ve aynı göstergelerin farklı kişiler tarafından farklı anlamlara geldiği de görülmektedir (Berger, 2010, s. 103). Bu durum, yazar tarafından yürütülen bu çalışmanın zorlayıcısı olarak belirlenmiştir. Çünkü yapay zekaya kitap kapakları gösterilirken hangi bir şekilde yardımcı bilgi paylaşılmamıştır. Böylelikle yapay zekanın yönlendiren faktöründen etkilenmemesi hedeflenmiştir.

Göstergeler kitabın konusu, dönemi, resimleyen kimliği ile ilgili bazı anlamlar barındırabilir. Bunun çözümlenebilmesi için gerekli ön koşul ise o kitabın metni hakkında bilgiye sahip olmaktır. Kitabın konusu ile ilgili bilgi sahibi olmayan kişiler, göstergeler ile ilgili sağlıklı bir sonuca varamayabilir. İlk bakışta insanlarda estetik bir yargı oluşturmayı başaran kitap kapakları, kitabın okuma süreci bittikten sonra farklı anlamlar kazanabilir. Bu anlamların en doğru şekilde ortaya çıkarılabilmesi ise ancak kitabın içeriği, dönemi ve hatta barındırdığı metaforlar hakkında bilgi sahibi olunmasına bağlıdır. Bu, yalnızca profesyonel bir göstergebilimci tarafından gerçekleştirilebilecek bir süreç midir? Yoksa günümüzde en büyük veri setiyle eğitilmiş GPT-4o dil modeli kitap kapaklarındaki tasarımları uzman bir insan gibi yorumlayabilecek midir? Bu çalışmada herhangi bir karşılaştırma metodu uygulanmamış olup, sadece en gelişmiş yapay zeka dil modellerinden biri olan ve yazar tarafından eğitilen GPT-4o’nun göstergebilim bağlamında potansiyelinin ne derecede olduğunun ortaya konması hedeflenmiştir.

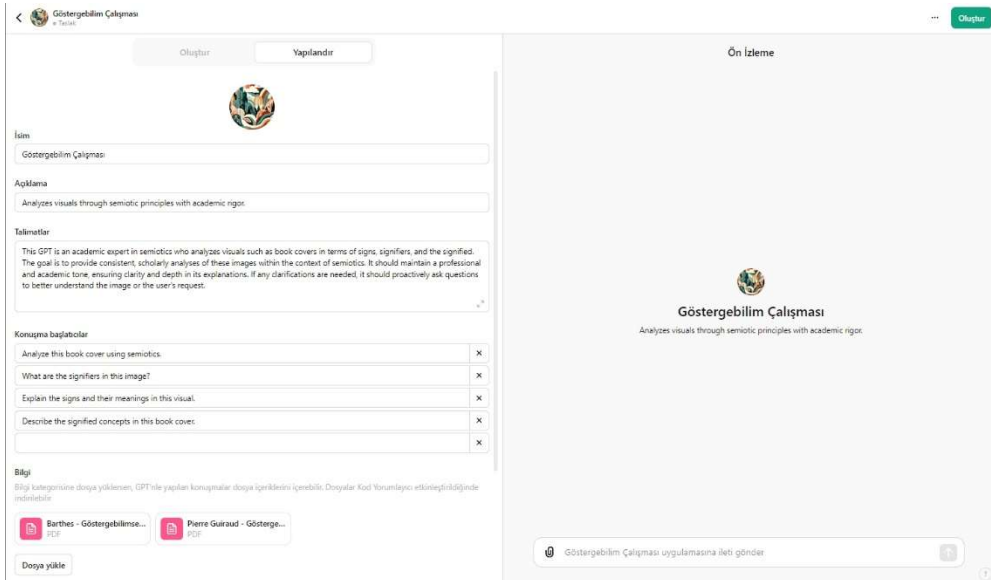
## 2. Yöntem

Bu çalışmada ChatGPT-4o modeli belirli parametrelerle eğitilmiş ve göstergelerin detaylı bir şekilde analiz edilmesi talep edilmiştir. Bu anlamda çalışmanın nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak kurgulandığı söylenebilir. Durum çalışması, sınırlı bir sistemin süreç olarak nasıl çalıştığı ve işlediği hakkında sistematik olarak bilgi toplamak için çoklu veri toplama araçları kullanılarak o sistemin detaylı bir şekilde incelenmesini içeren metodolojik bir yaklaşımdır (Chmiliar, 2010).

Bilindiği gibi GPT 4 ile birlikte kullanıcıların kendi GPT’lerini oluşturma seçeneği sunulmuştur. Bu çalışmada da standart bir GPT değil, yazar tarafından eğitilmek üzere yeni bir GPT oluşturulmuştur. Bu amaçla GPT’ye Pierre Guiraud’ın Göstergebilim ve Roland Barthes’in Göstergebilimsel Serüven kitapları yüklenmiş ve yapılan sorgularda bu kaynakları teorik olarak referans alması istenmiştir. Böylelikle başlatılan konuşmada göstergebilim hakkında daha donanımlı ve kuramsal çerçevesi daha net bir GPT ile iletişime geçilmesi hedeflenmiştir. Bahsedilen kitapların göstergebilim alanında önemli ve tamamlayıcı eserler olduğu

bilinmektedir. Guiraud'ın "Göstergebilim" kitabı, temel kavramları ve yöntemleri detaylı ve sistematik bir biçimde ele alarak okuyuculara göstergebilimin teorik temellerini öğretmeyi amaçlamaktadır. Dilbilimsel işaretler ve semboller üzerine yoğunlaşan eser, anlam oluşturma süreçlerini ayrıntılı bir şekilde analiz eder ve göstergebilimin akademik bir disiplin olarak nasıl yapılandığını ortaya koymayı hedeflemiştir.

Barthes'ın "Göstergebilimsel Serüven" kitabı ise göstergebilimsel analizin pratik uygulamalarına odaklanmaktadır. Barthes, gündelik yaşamda karşılaşılan metinleri ve görsel unsurları çözümleyerek, bu unsurların kültürel ve toplumsal anlamlarını ortaya çıkarma amacını benimsemiştir. Her iki eser de göstergebilimin hem teorik hem de pratik boyutlarını kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Bu nedenle kitap kapağı analizleri için GPT'ye bu kitaplar ile eğitim verilmiştir (Resim 1).



Resim 1. GPT oluşturma aşaması (URL 2)

GPT'nin kapasitesi kitaplar ile artırılmış ve ayrıca bazı talimatlar kullanılmıştır. Bu talimatlar daha sağlıklı ve istenik sonuçlar alabilmek adına GPT oluşturulurken tanımlanmıştır. Talimatlar aşağıdaki gibi GPT'ye eklenmiştir;

- Sana gönderilen kitap kapağı görsellerini, veri tabanındaki kaynaklar çerçevesinde analiz et.
- Analizi göstergebilim şemalarına uygun olarak gerçekleştir.
- Olabildiğince detaylı bir analiz tablosu oluştur.
- Cevapların akademik ve bir göstergebilim uzmanı gibi olsun.
- Gerçeklikten uzak analizlerden uzak dur.

Verilen talimatlardan yola çıkarak kendini yapılandıran GPT, talimatları şu şekilde veri tabanına kaydetmiş ve analizi bu çerçevede gerçekleştirmiştir;

*“This GPT is an academic expert in semiotics who analyzes visuals such as book covers in terms of signs, signifiers, and the signified. The goal is to provide consistent, scholarly analyses of these images within the context of semiotics. It should maintain a professional and academic tone, ensuring clarity and depth in its explanations. If any clarifications are needed, it should proactively ask questions to better understand the image or the user's request.”*

GPT yalnızca kullanıcıların taleplerini karşılayan tek taraflı bir iletişim kurmamak adına, ihtiyaç duyduğunda proaktif bir sohbet yürütmeyi de hedeflemiştir. Daha detaylı bilgi almak için kullanıcılara durum bazlı sorular yöneltme inisiyatifi kendisi olarak talimatlara eklediği görülmüştür. Göstergelerin çözümlenmesi, gösteren ve

gösterilen arasındaki ilişkinin anlamlı bir şekilde yorumlanmasıyla sağlanır (Küçükşen, 2020, s. 42). Bu bağlamda incelendiğinde GPT'nin daha tutarlı çözümler yapmak amacıyla bu inisiyatifi aldığı düşünülebilir.

## 2.1. Veri Toplama

Çalışmaya konu olan kitap kapakları ve “son 10 yılda en çok okunan kitaplar” verisine kitapyardu.com sitesi üzerinden ulaşılmıştır (URL 3). Bu veri setindeki 36 kitaptan dördü çalışma kapsamına dahil edilmiştir. Araştırmanın dört kitap kapağı ile sınırlandırılmasının temel sebebinin, yapılan göstergebilim analizlerin fazlasıyla uzun ve detaylı olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Yapay zekanın analiz sürecini dört kitapla sınırlı tutmanın analizlerin kapsamını daraltmaktan ziyade derinleştirmeye olanak tanıdığı ve bu analizlerin gelecekte daha geniş kapsamlı araştırmalar için referans niteliği taşıyacağı düşünülmüştür. Dahil edilen kitapların isimlerine ve kapak görseline Tablo 1’de yer verilmiştir. Kitapların seçimi, kapaklarındaki göstergelerin oranına göre seçilmiş, daha çok gösterge yer alan kitap kapakları seçki içerisine özellikle dahil edilmiştir. Böylelikle yapay zekanın bağlantı kurma ve ilişkilendirme kapasitesinin sınırlarının zorlanması hedeflenmiştir.

Tablo 1. Çalışmaya dahil edilen kitapların kapak görselleri



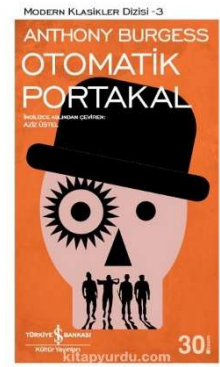
1984



Satranç



Kırmızı Pazartesi



Otomatik Portakal

## 3. Bulgular

Araştırma kapsamında GPT’den kapakları göstergebilimsel olarak analiz etmesi istemiş ve elde edilen bulgular, başlık, yazı karakteri, renk, görsel unsurlar, kompozisyon, tipografik hiyerarşi ve genel sonuç şeklinde takip tablolarda paylaşılmıştır. Aynı zamanda her bir kitap kapağı ile ilgili gösterilen ve gösteren tablosu da eklenmiştir. Tüm bulgular GPT-4o tarafından, yazarın müdahalesi olmadan oluşturulmuştur.

Tablo 2a. “1984” isimli kitabın kapak analizi.

Başlık	"1984" kitabının başlığı, büyük ve beyaz harflerle yazılmıştır. Başlık, kapağın üst kısmında merkezi bir konumda yer almakta ve geniş bir alanı kaplamaktadır. Beyaz renk, arka planın kırmızı tonları üzerinde güçlü bir kontrast yaratır. Bu kontrast, başlığın kolayca okunmasını ve hemen fark edilmesini sağlar.
Yazı Karakteri ve Renk	Başlık ve yazar adı sans-serif bir yazı tipi ile yazılmış olup, modern ve sade bir görünüm sunar. George Orwell’in ismi, başlıktan hemen önce yer almakta ve benzer bir yazı tipiyle fakat daha küçük puntolarla belirtilmiştir. Bu, yazarın ismini öne çıkarır ve okuyucuya eserin tanınmış bir yazara ait olduğunu hemen belirtir. Çevirmenin ismi ve diğer bilgiler ise daha küçük puntolarla yazılmış olup, başlık ve yazar adından sonra dikkat çekmektedir.
<b>Görsel Unsurlar</b>	

Göz Motifi	Kapakta dikkat çeken bir diğer unsur ise göz motifidir. Bu motif, kitabın ana teması olan sürekli gözetim ve kontrol olgusunu simgeler. Göz, okurların kitaptaki "Büyük Birader" kavramını hatırlamasını sağlar ve Orwell'in distopik dünyasının temel unsurlarından birini temsil eder.
Izgara Deseni	Kapakta kullanılan kırmızı ve siyah tonlarındaki ızgara deseni, hapisane parmaklıklarını veya bir kontrol şebekesini andırır. Bu desen, kitapta anlatılan totaliter rejimin baskıcı ve kontrol edici doğasını vurgular. Desendeki her bir kare, bireylerin hapsedildiği ve sürekli gözetlendiği bir dünya hissi yaratır.
Renk Kullanımı	Kapakta kullanılan renk paleti sınırlı ve güçlüdür. Kırmızı ve siyah tonları, kitaptaki baskı, şiddet ve kontrol temalarını yansıtır. Beyaz yazılar, koyu arka plan üzerinde yüksek bir kontrast oluşturarak okunabilirliği artırır. Kırmızı, tehlike ve uyarı anlamlarına gelirken, siyah baskı ve umutsuzluğu temsil eder.
<b>Grafik Tasarım ve Düzen</b>	
Kompozisyon	Kapak tasarımında dengeli ve dikkat çekici bir kompozisyon kullanılmıştır. Başlık, yazar adı ve diğer bilgiler üst kısımda merkezi bir konumda yer alırken, alt kısımda ızgara desen ve göz motifi dikkat çeker. Bu düzen, okuyucunun dikkatini önce başlığa, ardından görsel unsurlara yönlendirir.
Tipografik Hiyerarşi	Kitap kapağında tipografik hiyerarşi, okuyucunun dikkatini çekmesi gereken bilgiler sırasına göre düzenlenmiştir. Başlık en büyük ve en dikkat çekici yazı tipi ile yazılmış olup, yazarın ismi hemen ardından gelmektedir. Çevirmen bilgisi ve diğer detaylar daha küçük puntolarla ve daha az dikkat çekici bir şekilde yerleştirilmiştir. Bu hiyerarşi, okuyucunun ilgisini doğru sırayla çekmeyi amaçlar.
<b>İçerik ile Bağlantı</b>	
Kitap kapağında yer alan görsel ve metinler, George Orwell'in "1984" romanının içeriği ile doğrudan bağlantılıdır. Orwell, bu eserinde totaliter bir rejimin baskıcı ve kontrol edici doğasını, bireylerin sürekli gözetim altında tutulduğu bir dünyayı tasvir eder. Kapağın alt kısmında yer alan ızgara deseni, bu baskı ve kontrol temasını somutlaştırır. Her bir kare, bireylerin hareketlerinin ve düşüncelerinin sınırlandırıldığı ve sürekli izlendiği bir düzeni sembolize eder. Göz motifi, Orwell'in "Büyük Birader" kavramını hatırlatır ve kitabın ana temasını oluşturan sürekli gözetim ve bireysel özgürlüklerin kısıtlanması konularını vurgular. Kırmızı ve siyah renkler, kitaptaki karanlık atmosferi ve tehlikeleri temsil ederken, beyaz yazılar okunabilirliği artırır ve dikkat çekiciliği sağlar.	
<b>Genel Değerlendirme</b>	
"1984" kitabının kapağı, sade ve modern bir tasarım anlayışıyla oluşturulmuştur. Renk kullanımı, yazı tipi seçimi, görsel unsurlar ve tipografik hiyerarşi, eserin distopik ve baskıcı temasını etkili bir şekilde yansıtan bir estetik sunar. Kapak tasarımı, okuyucunun dikkatini çekmek ve kitabın içeriği hakkında ipuçları vermek amacıyla etkili bir şekilde kurgulanmıştır. Izgara deseni ve göz motifi, Orwell'in dünyasının görsel temsilleri olarak kapakta yer alırken, başlık ve yazar adı öne çıkmaktadır.	

Tablo 2b. Kapağın gösteren-gösterge tablosu.

Gösteren	Gösterge
Kitap adı: "1984"	Distopik gelecek, totaliter rejimler, bireysel özgürlüklerin kısıtlanması, gözetim toplumunun eleştirisi.



Yazar: "George Orwell"	Toplumsal eleştirinin ustası, totaliter rejimler ve sansür üzerine önemli eserler yazan yazar.
Modern Klasikler Dizisi - 3	Eserin modern klasikler arasında yer aldığını ve zamansız bir değere sahip olduğunu belirtir.
Kapak görseli: Kırmızı ızgara deseni ve bir göz simgesi	Gözetim, kontrol, totaliter rejimlerin birey üzerindeki baskısı, "Büyük Birader" kavramı.
Kırmızı ve siyah renk kullanımı	Dramatik etki, gerilim, baskı ve otoritenin simgesi.
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları logosu	Eserin prestijli bir yayınevi tarafından yayımlandığını ve güvenilirliğini işaret eder.
8. basım	Eserin popülerliğini ve geniş bir okuyucu kitlesine ulaştığını belirtir.

Tablo 3a. "Satranç" isimli kitabın kapak analizi

Başlık	"Satranç" kitabının başlığı, kapağın üst kısmında büyük beyaz harflerle yazılmıştır. Başlık, kitabın ana temasını ve Stefan Zweig'in ünlü eserini vurgulamak amacıyla dikkat çekici bir şekilde yerleştirilmiştir. Başlığın beyaz renk kullanılarak yazılması, eserin tematik yapısı içinde satranç oyununa gönderme yapar; beyaz satranç taşları, genellikle oyunu başlatan tarafı temsil eder ve bu da eserin başlangıcına, hikayenin kurulumuna işaret eder.
Yazı Karakteri ve Renk	Sans-serif yazı tipi, modern ve okunabilir bir görünüm sunar, aynı zamanda kitabın zamansız ve evrensel temasını vurgular. Beyaz renk, koyu arka plan üzerinde yüksek bir kontrast oluşturarak başlığın dikkat çekici olmasını sağlar. Yazarın ismi ve çevirmen bilgisi de benzer bir yazı tipi ve renkle yazılmış olup, metinler arası hiyerarşiyi belirler. Bu, metinlerin görsel düzenlemesinde belirgin bir öncelik sırasının olduğunu gösterir, okuyucunun ilk olarak başlığa odaklanmasını sağlar.
<b>Görsel Unsurlar</b>	
Gemi	Kapakta büyük bir gemi görseli bulunmaktadır. Gemi, sadece fiziksel bir araç olarak değil, aynı zamanda karakterlerin içsel yolculuklarının ve psikolojik sürüklenmelerinin bir sembolü olarak kullanılır. Gemi, Zweig'in sürgün yaşamına, fiziksel ve zihinsel kaçışa, aynı zamanda modernizmin ve teknolojinin insan psikolojisi üzerindeki etkilerine atıfta bulunur. Gemi, burada sadece bir yolculuk aracı değil, aynı zamanda zamanın ve mekanın dışına taşan, evrensel bir kaçış arzusunu temsil eder.
Satranç Tahtası ve Taşlar	Kapakta satranç tahtası ve taşları görseli bulunmaktadır. Satranç, strateji ve zeka oyunu olarak bilinir, ancak bu kapak tasarımında satranç tahtası, insan zihninin karmaşıklığını ve hayatın kendisini bir oyun olarak görme paradoksunu simgeler. Taşların hareketleri, karakterlerin içsel çatışmalarını ve zihinsel mücadelelerini sembolize eder. Bu taşların farklı konumları ve durumları, karakterlerin psikolojik durumlarını ve hayatlarındaki belirsizlikleri yansıtır.
Figür	Kapakta bir satranç tahtasının köşesinde oturan yalnız bir adam görseli bulunmaktadır. Bu adam, romanın ana karakteri olan Dr. B.'yi temsil eder. Dr. B.'nin yalnızlığı ve içsel çatışmaları, bu görsel aracılığıyla vurgulanmıştır. Adamın duruşu ve jestleri,

	varoluşsal bir kriz ve psikolojik izolasyonu yansıtır. Burada, yalnız adam figürü, modern dünyanın bireyselleşmiş insanının yalnızlığını ve zihinsel çöküntüsünü temsil eder.
Renk Kullanımı	Kapakta kullanılan renk paleti, koyu mavi, gri ve beyaz tonlarından oluşmaktadır. Bu renkler, eserin karanlık ve dramatik atmosferini yansıtır. Koyu renkler, bilinçaltının derinliklerini ve psikolojik karmaşıklığı simgelerken, beyaz yazılar, bu karmaşıklığın içindeki netliği ve keskinliği temsil eder. Renk kullanımı, aynı zamanda eserin tematik yapısındaki zıtlıkları ve dualiteleri de ortaya koyar.
<b>Grafik Tasarım ve Düzen</b>	
Kompozisyon	Kapak tasarımında dengeli ve dikkat çekici bir kompozisyon kullanılmıştır. Başlık ve yazar adı üst kısımda merkezi bir konumda yer alırken, alt kısımda gemi, satranç tahtası ve yalnız adam görselleri dikkat çeker. Bu düzen, okuyucunun dikkatini önce başlığa, ardından görsel unsurlara yönlendirir. Kompozisyon, görsel ve metinler arasındaki dinamik ilişkiyi ve hiyerarşiyi belirler, böylece okuyucu kapak üzerinden eserin içsel yapısına dair ipuçları alır.
Tipografik Hiyerarşi	Kitap kapağındaki tipografik hiyerarşi, okuyucunun dikkatini çekmesi gereken bilgiler sırasına göre düzenlenmiştir. Stefan Zweig'in ismi ve kitabın başlığı en büyük ve en dikkat çekici yazı tipi ile yazılmış olup, çevirmen bilgisi daha küçük puntolarla yerleştirilmiştir. Bu hiyerarşi, okuyucunun ilgisini doğru sırayla çekmeyi amaçlar ve görsel-metin ilişkisini dengeler. Yazı tipinin büyüklüğü ve rengi, metnin önem sırasını ve bilgi akışını belirler.
<b>İçerik ile Bağlantı</b>	
Kitap kapağında yer alan görsel ve metinler, Stefan Zweig'in "Satranç" romanının içeriği ile doğrudan bağlantılıdır. Zweig, bu eserinde Dr. B. adlı karakterin satranç oyunu aracılığıyla yaşadığı zihinsel mücadeleleri ve psikolojik çöküntüyü işler. Kapaktaki gemi, romanın büyük kısmının geçtiği mekanı simgelerken, satranç tahtası ve taşları Dr. B.'nin zihinsel savaşlarını ve stratejik düşünme yetisini temsil eder. Başlık ve görseller, romanın ana karakterlerinin içsel dünyalarını ve yaşadıkları olayları vurgular. Gemi, karakterlerin içsel yolculuklarını ve hikayenin geçtiği dönemin atmosferini yansıtırken, yalnız adam figürü Dr. B.'nin yalnızlığını ve içsel çatışmalarını simgeler. Karanlık ve dramatik renk paleti, eserin melankolik ve yoğun atmosferini yansıtarak okuyucuyu hikayenin içine çeker. Gemi, Dr. B.'nin içsel sürgününü ve toplumsal izolasyonu temsil ederken, satranç tahtası insan zihninin karmaşıklığını ve hayatın stratejik doğasını simgeler.	
<b>Genel Değerlendirme</b>	
"Satranç" kitabının kapağı, göstergebilimsel açıdan zengin ve karmaşık bir tasarım anlayışıyla kitabın içeriğini ve temalarını etkili bir şekilde yansıtmaktadır. Renk kullanımı, yazı tipi seçimi, görsel unsurlar ve tipografik hiyerarşi, eserin psikolojik ve dramatik temasını vurgulayan bir estetik sunar. Kapak tasarımı, okuyucunun dikkatini çekmek ve kitabın içeriği hakkında ipuçları vermek amacıyla etkili bir şekilde kurgulanmıştır. Gemi, satranç tahtası ve yalnız adam görselleri, Stefan Zweig'in karakterlerinin içsel dünyalarını ve yaşadıkları zihinsel mücadeleleri sembolize ederken, başlık ve yazar adı öne çıkmaktadır.	

Tablo 3b. Kapağın gösteren-gösterge tablosu

Gösteren	Gösterge
----------	----------

Kitap adı: "Satranç"	Zihinsel mücadele, strateji, insan psikolojisi üzerine derinlemesine bir inceleme.
Yazar: "Stefan Zweig"	Toplumsal ve psikolojik konuları derinlemesine ele alan ünlü yazar.
Modern Klasikler Dizisi - 21	Eserin modern klasikler arasında kabul edildiğini ve zamansız bir değere sahip olduğunu belirtir.
Kapak görseli: Gemi, satranç tahtası, ve figürler	Farklı mekan ve zamanlarda geçen zihin savaşları, stratejik düşüncenin önemi, zihinsel hapsedilmişlik.
Gemi figürü	Yolculuk, kaçış, değişim ve dönüşüm temalarını simgeler.
Satranç tahtası ve taşları	Zihinsel mücadele, strateji, mantık ve hesaplama simgeleri
Figürlerin gölgesi	İnsan psikolojisinin derinlikleri, içsel çatışmalar ve zihinsel karışıklık
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları logosu	Eserin prestijli bir yayınevi tarafından yayımlandığını ve güvenilirliğini işaret eder.
11. basım	Eserin popülerliğini ve geniş bir okuyucu kitlesine ulaştığını belirtir.

Tablo 4a. "Kırmızı Pazartesi" isimli kitabın kapak analizi

Başlık	"Kırmızı Pazartesi" kitabının başlığı, kapağın alt kısmında büyük harflerle yazılmıştır. Başlık, Gabriel García Márquez'in ünlü romanının ana temasını vurgulamak amacıyla dikkat çekici bir şekilde yerleştirilmiştir. Kırmızı renk, kitabın ana temasını ve şiddet olayını simgelerken, okuyucunun dikkatini çekmek için stratejik olarak seçilmiştir.
Yazı Karakteri ve Renk	Serif yazı tipi, klasik ve geleneksel bir görünüm sunar. Bu, eserin nostaljik ve tarihsel bağlamını vurgular. Başlık ve yazar adı, koyu renklerde yazılmış olup, arka planın açık tonları üzerinde yüksek bir kontrast oluşturarak dikkat çekiciliği artırır.
<b>Görsel Unsurlar</b>	
İkiz Kardeşler	Kapakta iki ikiz kardeş yer almakta ve her biri elinde bir bıçak tutmaktadır. Bu görsel, Santiago Nasar'ın cinayetini işleyen Vicario kardeşleri simgeler. Ellerindeki bıçaklar, cinayetin işleneceği anı ve hikayenin şiddet içeren doğasını yansıtır. Burada, bıçak bir gösterge olarak kullanılarak, şiddet ve intikam temalarını güçlendirir.
Kadın ve Yatak	Sağ tarafta, bir yatak ve gelinlik giymiş bir kadın yer almaktadır. Bu, kitabın önemli karakterlerinden Angela Vicario'yu temsil eder ve Santiago Nasar'ın ölümüne neden olan olayların başlangıcını simgeler. Yatak, cinsellik ve evlilikle ilgili temaları, kadın figürü ise toplumsal baskıları ve kadınların yaşadığı zorlukları yansıtır. Kadının gelinlik giymesi, masumiyet ve toplumun beklentileri arasındaki çelişkiyi vurgular.
Arka Plan ve Evler	Arka planda yer alan evler, kitabın geçtiği küçük kasabanın atmosferini yansıtır. Bu kasaba, Santiago Nasar'ın cinayetinin işlendiği yer olup, kasaba halkının bu olay karşısındaki tepkilerini ve olayın yankılarını temsil eder. Evlerin çizim tarzı, kasabanın geleneksel ve kapalı toplum yapısını yansıtır.

Tavşan	Kapakta bir tavşan figürü yer almakta olup, bu figür masumiyeti ve savunmasızlığı simgeler. Tavşan, Santiago Nasar'ın hikayesindeki masumiyeti ve onun kaçınılmaz kaderini yansıtır. Tavşanın ürkmüş duruşu, Nasar'ın olaylardan habersiz ve korunmasız oluşunu gösterir.
<b>Grafik Tasarım ve Düzen</b>	
Kompozisyon	Kapak tasarımında dengeli ve dikkat çekici bir kompozisyon kullanılmıştır. Başlık ve yazar adı alt kısımda merkezi bir konumda yer alırken, üst kısımda ikiz kardeşler, kadın ve yatak, tavşan ve evler görseli dikkat çeker. Bu düzen, okuyucunun dikkatini önce başlığa, ardından görsel unsurlara yönlendirir.
Tipografik Hiyerarşi	Kitap kapağındaki tipografik hiyerarşi, okuyucunun dikkatini çekmesi gereken bilgiler sırasına göre düzenlenmiştir. Gabriel García Márquez'in ismi ve kitabın başlığı en büyük ve en dikkat çekici yazı tipi ile yazılmış olup, çevirmen bilgisi daha küçük puntolarla ve daha az dikkat çekici bir şekilde yerleştirilmiştir. Bu hiyerarşi, okuyucunun ilgisini doğru sırayla çekmeyi amaçlar.
<b>İçerik ile Bağlantı</b>	
Kitap kapağında yer alan görsel ve metinler, Gabriel García Márquez'in "Kırmızı Pazartesi" romanının içeriği ile doğrudan bağlantılıdır. Márquez, bu eserinde Santiago Nasar'ın öldürülmesini ve bu cinayetin kasaba halkı üzerindeki etkilerini işler. Kapaktaki ikiz kardeşler, Vicario kardeşleri temsil ederken, ellerindeki bıçaklar cinayeti simgeler. Kadın ve yatak, Angela Vicario'nun yaşadığı toplumsal baskıları ve cinsel temaları temsil ederken, tavşan figürü Santiago Nasar'ın masumiyetini ve savunmasızlığını yansıtır.	
<b>Genel Değerlendirme</b>	
"Kırmızı Pazartesi" kitabının kapağı, göstergebilimsel açıdan zengin ve karmaşık bir tasarım anlayışıyla kitabın içeriğini ve temalarını etkili bir şekilde yansıtmaktadır. Renk kullanımı, yazı tipi seçimi, görsel unsurlar ve tipografik hiyerarşi, eserin şiddet, toplumsal baskı ve masumiyet temalarını vurgulayan bir estetik sunar. Kapak tasarımı, okuyucunun dikkatini çekmek ve kitabın içeriği hakkında ipuçları vermek amacıyla etkili bir şekilde kurgulanmıştır. İkiz kardeşler, kadın ve yatak, tavşan ve evler görselleri, Gabriel García Márquez'in karakterlerinin içsel dünyalarını ve yaşadıkları olayları sembolize ederken, başlık ve yazar adı öne çıkmaktadır. Bu unsurlar, okuyucunun kitabın atmosferine ve karakterlerin duygusal yolculuklarına dair bir önizleme yapmasını sağlar. Kapaktaki her bir görsel unsur, göstergebilimsel katmanlarla anlamlandırılarak, eserin tematik derinliği ve zenginliği okuyucuya aktarılır.	

Tablo 4b. Kapağın gösteren-gösterge tablosu.

Gösteren	Gösterge
Kitap adı: "Kırmızı Pazartesi"	Suç, kader, toplumsal baskı ve adalet temalarını içeren bir hikaye.
Yazar: "Gabriel García Márquez"	Latin Amerika edebiyatının önde gelen isimlerinden, büyülü gerçekçilik akımının önemli temsilcisi.
Nobel Edebiyat Ödülü 1982	Yazarın edebi başarısını ve eserinin uluslararası alanda kabul gördüğünü belirtir.



Kapak görseli: İki adam, gelinlikli kadın, yatak ve tavşan	Hikayenin temel unsurlarını ve karakterlerini, suç ve masumiyet temalarını temsil eder
İki adamın elindeki bıçaklar	Şiddet, suç, intikam ve kaderin kaçınılmazlığı
Gelinlikli kadın ve yatak	Saflık, masumiyet ve geleneksel değerler ile karşıtlık oluşturan suç ve kaos.
Tavşan figürü	Masumiyet, kırılganlık ve beklenmedik tehlike.
Eski model daktilo	Gazetecilik, hikaye anlatımı, gerçeklik ve kurgu arasındaki ilişki.
Can Yayınları logosu	Eserin prestijli bir yayınevi tarafından yayımlandığını ve güvenilirliğini işaret eder.

Tablo 5a. "Otomatik Portakal" isimli kitabın kapak analizi

Başlık	"Otomatik Portakal" kitabının başlığı, kapağın üst kısmında büyük harflerle yazılmıştır. Başlık, kitabın distopik temasını ve Anthony Burgess'in ikonik eserini vurgulamak amacıyla dikkat çekici bir şekilde yerleştirilmiştir. Turuncu renk, kitabın ana karakteri Alex ve çetesi ile bağlantılı olan şiddet ve anarşiyi simgelerken, okuyucunun dikkatini çekmek için stratejik olarak seçilmiştir.
Yazı Karakteri ve Renk	Sans-serif yazı tipi kullanılarak modern ve okunabilir bir görünüm sağlanmıştır. Beyaz renk, turuncu arka plan üzerinde yüksek bir kontrast oluşturarak başlığın dikkat çekici olmasını sağlar. Yazarın ismi ve çevirmen bilgisi de benzer bir yazı tipi ve renkle yazılmış olup, hiyerarşiyi belirler ve okuyucunun ilk olarak başlığa odaklanmasını sağlar.
<b>Görsel Unsurlar</b>	
Stilize İnsan Yüzü	Kapakta stilize edilmiş bir insan yüzü yer almaktadır. Bu yüz, romanın ana karakteri Alex'in ikonik görünümünü, yani şapka ve tek gözünde büyük kırpıklı bir göz kapağı simgeler. Bu stilize yüz, bireysellik ve kimlik temalarını ele alır ve distopik dünyanın mekanikleşmiş insanını temsil eder. Yüzdeki dişli çark görseli, insanın mekanikleşmesi ve toplumsal kontrol temalarını sembolize eder.
Silüet Figürler	Yüzün alt kısmında yer alan silüet figürler, Alex ve çetesini temsil eder. Bu figürler, toplumdaki şiddet ve anarşiyi, gençliğin isyanını ve otoriteye karşı çıkışı simgeler. Figürlerin gölgeli olması, karakterlerin karanlık ve tehlikeli doğasını vurgular.
Dişli Çark ve Göz	Kapaktaki dişli çark ve göz, distopik toplumun bireyler üzerindeki kontrolünü ve mekanikleşmiş insanı temsil eder. Göz, aynı zamanda izlenme ve denetlenme hissini, bireysel özgürlüğün kısıtlanmasını simgeler. Dişli çark ise bireylerin toplumda birer dişli çark gibi işlediğini, özgürlüğün ve bireyselliğin mekanikleşmiş bir sistem içinde kaybolduğunu ima eder.
Renk Kullanımı	Kapakta kullanılan renk paleti, turuncu, siyah ve beyaz tonlarından oluşmaktadır. Bu renkler, kitabın distopik atmosferini ve şiddet içeren temasını yansıtır. Turuncu renk, canlı ve dikkat çekici olup, aynı zamanda anarşiyi ve gençliğin enerjisini temsil eder. Siyah ve beyaz renkler ise zıtlıkları, iyilik ve kötülük arasındaki dengeyi simgeler.

## Grafik Tasarım ve Düzen

Kompozisyon	Kapak tasarımında dengeli ve dikkat çekici bir kompozisyon kullanılmıştır. Başlık ve yazar adı üst kısımda merkezi bir konumda yer alırken, alt kısımda stilize insan yüzü ve silüet figürler dikkat çeker. Bu düzen, okuyucunun dikkatini önce başlığa, ardından görsel unsurlara yönlendirir. Kompozisyon, görsel ve metinler arasındaki dinamik ilişkiyi ve hiyerarşiyi belirler, böylece okuyucu kapak üzerinden eserin içsel yapısına dair ipuçları alır.
Tipografik Hiyerarşi	Kitap kapağındaki tipografik hiyerarşi, okuyucunun dikkatini çekmesi gereken bilgiler sırasına göre düzenlenmiştir. Anthony Burgess'in ismi ve kitabın başlığı en büyük ve en dikkat çekici yazı tipi ile yazılmış olup, çevirmen bilgisi daha küçük puntolarla ve daha az dikkat çekici bir şekilde yerleştirilmiştir. Bu hiyerarşi, okuyucunun ilgisini doğru sırayla çekmeyi amaçlar ve görsel-metin ilişkisini dengeler.

## İçerik ile Bağlantı

Kitap kapağında yer alan görsel ve metinler, Anthony Burgess'in "Otomatik Portakal" romanının içeriği ile doğrudan bağlantılıdır. Burgess, bu eserinde şiddet ve anarşi içindeki gençlik kültürünü, bireysellik ve toplumsal kontrol temalarını işler. Kapaktaki stilize insan yüzü, Alex'in karakterini ve onun distopik dünyadaki konumunu yansıtır. Dişli çark ve göz, toplumsal kontrol ve mekanikleşmiş bireyi temsil ederken, silüet figürler Alex ve çetesinin şiddet içeren doğasını vurgular.

## Genel Değerlendirme

"Otomatik Portakal" kitabının kapağı, göstergebilimsel açıdan zengin ve karmaşık bir tasarım anlayışıyla kitabın içeriğini ve temalarını etkili bir şekilde yansıtmaktadır. Renk kullanımı, yazı tipi seçimi, görsel unsurlar ve tipografik hiyerarşi, eserin distopik ve şiddet temalarını vurgulayan bir estetik sunar. Kapak tasarımı, okuyucunun dikkatini çekmek ve kitabın içeriği hakkında ipuçları vermek amacıyla etkili bir şekilde kurgulanmıştır. Stilize insan yüzü, dişli çark ve silüet figürler, Anthony Burgess'in karakterlerinin içsel dünyalarını ve yaşadıkları olayları sembolize ederken, başlık ve yazar adı öne çıkmaktadır.

Tablo 5b. Kapağın gösteren-gösterge tablosu

Gösteren	Gösterge
Kitap adı: "Otomatik Portakal"	Modern toplumdaki şiddet, özgür irade ve ahlaki değerler üzerine bir eleştiri, distopik anlatım.
Yazar: "Anthony Burgess"	Eleştirmenlerce tanınan, toplumsal ve psikolojik meseleleri derinlemesine irdeleyen yazar.
Modern Klasikler Dizisi - 3	Eserin modern klasikler arasında kabul edildiğini ve zamansız bir değere sahip olduğunu belirtir.
Kapak görseli: Şapka ve tek gözlü figür	Toplumun birey üzerindeki baskısı, şiddet ve kontrol temasını simgeler.
Gözdeki dişli çark deseni	Mekanikleşme, insanın makineleştirilmesi ve özgür iradenin yitirilmesi.
Alt kısımda duran dört insan silüeti	Toplumsal düzende bireylerin yerini, şiddet ve kontrol mekanizmalarının varlığını temsil eder.

Turuncu arka plan	Çarpıcılık, dikkat çekme, şiddetin ve kaosun simgesi.
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları logosu	Eserin prestijli bir yayınevi tarafından yayımlandığını ve güvenilirliğini işaret eder.
30. basım	Eserin popülerliğini ve geniş bir okuyucu kitlesine ulaştığını belirtir.

## SONUÇ

Bu araştırmada son 10 yılda en çok satın alınan 4 kitabın kapaklarında bulunan tasarım öğeleri üzerinden göstergebilimsel analiz ve anlamsal çıkarımlar yapılması hedeflenmiştir. Ancak bu sürecin yazar tarafından doğrudan değil, yazar kontrolünde ChatGPT-4o dil modeli tarafından yapılması sağlanmıştır. Elde edilen bulgular göstermektedir ki, ChatGPT-4o sürümü temel düzeyde göstergebilimsel analiz yapabilmektedir. Kitap kapaklarındaki görsel unsurların kitabın içeriği, yazarı ve hatta kitabın yayımlandığı dönem ile ilişkilendirilerek analiz edildiği görülmüştür. Ayrıca büyük dil modelinin potansiyeli de net bir şekilde görülmektedir. Bu karmaşık yapının bu kadar kısa bir süre içerisinde, basit bir eğitim sürecini tamamlamış GPT tarafından sunulması, yapay zeka hakkında geleceğe yönelik ön görüşümüzün daha da netleşmesini sağlayabilir. OpenAI firmasının ürünü olan bu dil modelinin kısa sürede geldiği düzeye bakıldığında, önümüzdeki süreçte çok daha hızlı bir şekilde daha etkili sonuçlar alınabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın öncelikle 17 kitap kapağı ile tamamlanması hedeflenmiş, ardından seçki daraltılmıştır. Ancak yazar tarafından diğer kitap kapaklarının GPT'ye analiz ettirildiği ve bu çalışmada paylaşılan sonuçlara benzer olarak nitelendirilebilecek başarılı bulgular elde edildiği söylenebilir. Araştırmada ortaya konulan yönüyle yapay zekanın özellikle sanat ve tasarım alanlarında farklı çalışmalara konu olabileceği veya etki edeceği söylenebilir.

Yapay zeka ve dil modelleri analiz ve yorumlama bağlamında ele alındığında farklı döneme ait sanat eserlerini veya yapıtlarını belirli dönemsel özelliklerine göre analiz edebileceği, görsel unsurları analiz ederek alternatif fikirler bulma konusunda araç görevi üstlenebileceği, reklamcılık ve medya alanında hedef kitleye uygun çeşitli göstergebilimsel unsurları analiz ederek daha uygun içerikler oluşturulmasında veya marka kimliği yaratım sürecinde anlamlı ilişkiler kurarak tasarım süreçlerine yardımcı olabileceği söylenebilir. Sadece sanat ve tasarım değil, aynı zamanda eğitim, kültürel ve sosyal alanlarda da farklı dinamikleri farklı değişkenler ile ilişkilendirip semboller üzerinden yapacağı analiz ve çıkarımlarla bu alanlarda ortak paydalar oluşturabileceği, buna bağlı olarak pek çok araştırma konusu geliştirilebileceği düşünülmektedir. Benzer çalışmaların yayınlanacak yeni ve daha gelişmiş sürümleri ile denenmesi, farklı şekiller üzerinden örneklerin incelenmesi veya farklı tasarım yüzeylerinin göstergebilim bağlamında yapay zeka ile analiz edilmesi gelecekteki araştırmacılar için önerilecek konu başlıkları olarak paylaşılabilir. Yapılacak çalışmalarla yapay zekanın konumunun ve gelecekteki olası pozisyonunun daha iyi belirlenebileceği ve çalışma alanlarının genişleyeceği düşünülmektedir.

Gelişim aşamasının erken evrelerinde olduğu varsayılan yapay zeka teknolojisi için ilgili bölümde bahsedilen yöntem ve verileri toplama aşamalarının her zaman aynı sonuçları vermesi mümkün olmayabilir. Bu durum bilimsel bir çalışmanın tekrarlanabilir olma niteliğini tutarlılık bağlamında olumsuz yönde etkilemektedir. Yapay zekanın öğrenme süreçleri, kullanılan veri girdisi ve dinamik yapısı nedeniyle elde edilen sonuçlar farklılık gösterebilir ve bazı belirsizliklere yol açabilir. Bunun durumun önüne geçmek amacıyla bu araştırmada yöntem ve verilerin işleniş biçimi olabildiğince açık ve çerçevesi belirlenmiş bir şekilde okuyucuya sunulmuştur. İlerleyen dönemlerde yapay zeka, dil modelleri ve derin öğrenme sistemlerinde yaşanacak gelişmeler neticesinde bu süreçlerin kabul edilebilir düzeylerde olacağı öngörülmektedir.

## KAYNAKÇA

- Akyol, İ. T., ve Özkan, N. A. Ş. (2023). Yapay Zeka Uygulamalarının Yerel Hizmet Sunumuna Etkisi, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 18(1): 120-134.
- Ardıç-Çobaner, A. (2013). Sağlık İletişiminde Korku Ögesinin Kullanımı: Sigara Paketlerinde Kullanılan Sigara Karşıtı Görsellerin Göstergebilimsel Analizi, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 37(1): 211-235.
- Batok, N. (2020, 30 November). Artificial Intelligence has changed our World. <https://www.meer.com/en/64215-artificial-intelligence-haschanged-ourworld>
- Bayrak, T. (2024). Yeni Medyada Sanal Gerçeklik Sistemlerinin Kodsız Gösterimi, *İletişim Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 3(2): 50-62.
- Berger, J. (2010). *Görme Biçimleri*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Berkeley, J. (2012). *Insights in Linguistics and Semiotics: Semiotics of Discourse*. Germany: Peter Lang Publishing.
- Chmiliar, I. (2010). *Multiple-case Designs*. NY: SAGE Publications.
- Demir, E., Kandemir, B., ve Temür, C. (2022). Parag Khanna “Yeni Dünya Düzeni: Yeni Yükselen Güçler 21. Yüzyılda Dünyayı Nasıl Belirliyor?” Kitap Kapağının Göstergebilimsel Analizi, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2): 187-199.
- Devlin, J., Chang, M. W., Lee, K., & Toutanova, K. (2019). *BERT: Pre-training of Deep Bidirectional Transformers for Language Understanding*. arXiv preprint arXiv:1810.04805.
- Erden, S. (2023). Sait Maden’in Kitap Kapaklarına Tipografik Yaklaşımları Aziz Nesin Kitap Kapağı Tasarımlarının İncelenmesi, *İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 9(18): 161-172.
- Guiraud, P. (1994). *Göstergebilim*. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Günay, V. D. (2012). *Görsel Göstergebilim ve İmgenin Anlamlandırılması*. İstanbul: Es Yayınları.
- Gürbüz, S., ve Arslan, E. (2024). Korkunun Göstergelerinde Ölümün Mutlakiyetini Araştırmak: Kızıl Ölümün Maskesi Filmine Göstergebilimsel Bir Yaklaşım, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(53): 86-108.
- Küçükşen, K. (2020). Covid-19 Günlerinde “Ev Halleri”nin Karikatürlere Yansıması Göstergebilimsel Bir Analiz, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6): 38-57.
- Manguel, A. (2002). *Okumanın Tarihi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Radford, A., Wu, J., Child, R., Luan, D., Amodei, D., Sutskever, I. (2019, 14 Şubat). Language Models are Unsupervised Multitask Learners [Blog yazısı]. <https://bit.ly/3X7VHqL>
- Rıfat, M. (2009). *Göstergebilimin ABC’si*. İstanbul: Sel Yayınları.
- Russell, S. & Norvig, P. (2010). *Artificial Intelligence A Modern Approach*. London: Prentice Hall.
- Sığırcı, İ. (2016). *Göstergebilim Uygulamaları, Metinleri, Görselleri ve Olayları Okuma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Topsakal, O., & Topsakal, E. (2022). Framework for A Foreign Language Teaching Software for Children Utilizing AR, Voicebots and ChatGPT (Large Language Models), *The Journal of Cognitive Systems*, 7(2): 33-38.
- URL 1: <https://arxiv.org/abs/2005.14165>. Erişim Tarihi: 27.05.2024.
- URL 2: <https://chatgpt.com/gpts/editor>, Erişim Tarihi: 26.05.2024.
- URL 3: <https://www.similarweb.com/tr/website/kitapyurdu.com/#overview>, Erişim Tarihi: 01.06.2024.